

Problem reprezentowania rolników we Wspólnocie Europejskiej

Konstrukcja zintegrowanej, rolniczej Europy zakłada, że trzeba uwzględnić różne stanowiska rolniczych organizacji zawodowych z państw europejskich, reprezentujących interesy ekonomiczne i socjalne rolników, wobec Wspólnej Polityki Rolnej.

Przedstawicielstwo organizacji profesjonalnych rolników zrzeszone w dwóch najważniejszych funkcjonujących przy Wspólnocie Europejskiej strukturach: COPA i COGECA oraz innych organizacjach usytuowanych w Brukseli, pomimo różnic pomiędzy nimi, ma więcej punktów stycznych między sobą, niż z rolnikami danego państwa członkowskiego.¹

Należy więc postawić sobie pytanie, czy znajdujemy się w obliczu europejskiej reprezentacji syndykalnej rolników (COPA, Europejska Koordynacja Chłopska - organizacje te są bowiem prawowitym wyrazicielem europejskiego przedstawicielstwa syndykalnego), której przedstawicielskie struktury usytuowane są przy Wspólnocie Europejskiej w Brukseli, czy też siły związkowe stanowią pewien kontrapunkt, przeciwny wspólnotowym aktom prawnym, określającym wspólną politykę rolną. Czy jest możliwe traktowanie tych organizacji, jako europejskich organizacji syndykalnych, tj. organizacji zdolnych do wyrażania, artykułowania i obrony wspólnej polityki rolnej, ale takiej polityki rolnej, która nie byłaby jedynie polityką produkcji, ale miałaby na celu także obroną interesów zawodowych producentów rolnych, organizacji zdolnych do wprowadzenia europejskiego ducha do rolnictwa, spojrzenia na sprawy rolnictwa i rolników nie tylko od strony produkcyjnej, ale także społecznej, socjalnej. Przedstawicielstwa tych organizacji nie należy jednak traktować jako tylko prostej sumy punktów widzenia narodowych rolniczych organizacji syndykalnych. Powstaje także inne pytanie, mianowicie czy może europejskie organizacje zawodowe rolników w Brukseli należy uważać, iż są one produktem, wynikiem wspólnotowych biurokracji politycznych?

1 Takie stanowisko wyrażają obserwatorzy zachodni na podstawie wieloletniego już funkcjonowania tych organizacji przy Wspólnocie Europejskiej. Zob. np. B. Hervieu, L-M. Lagrave (red.): *Les syndicats agricoles en Europe*, Wyd. L. Harmattan, Paris 1992 r., s. 267.

Odpowiedź na te pytania wymaga jednak konieczności przedstawienia etapów budowy struktury syndykalnej rolniczej Europy.

Geneza rolniczego syndykalizmu w Europie sięga początków XIX wieku. Szerzej rozwinął się w drugiej połowie XIX w. wraz z dającą o sobie znać koniecznością przewycięzania licznych kryzysów w rolnictwie, które zrodziły potrzebę utworzenia zwartej integracji rolników i zorganizowanego współdziałania związkowego.²

Do II-giej wojny światowej były organizowane Międzynarodowe Kongresy Rolnicze, gdzie stopniowo wpajano i szerzono w środowisku rolniczym internacjonalistycznego, a następnie europejskiego ducha i taką atmosferę. Na kongresach tych wykształciło się początkowo ogólnoswiatowe, a następnie europejskie środowisko rolnicze. W tym czasie głośny wówczas syndykalista francuski Jean Mullin utworzył (w 1890 r.) Międzynarodową Konfederację Rolnictwa, która w 1948 r. przekształciła się w Europejską Konfederację Rolnictwa (Confederation Europeene l'Agriculture - CEA). Uwidoczniła się więc pewna tendencja przenikania do rolniczej Europy międzynarodowych idei syndykalistycznych oraz wyodrębniająca się w granicach europejskich ich realizacja i urzeczywistnienie. Miało to podłoże w całej zresztą gospodarce, w której zaznaczyły się wówczas tendencje integrujące europejską gospodarkę, czego wyrazem było utworzenie 18 kwietnia 1951 r. Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali, a następnie 25 marca 1957 r. Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej oraz Europejskiej Wspólnoty Energii Atomowej.³

Te podejmowane w skali europejskiej, a wcześniej międzynarodowej, inicjatywy tworzenia organizacji syndykalnych miały charakter elitarny, wywodziły się od osób „sztandarowych”, trzymających się blisko władzy. Trudno uznać więc, że reprezentowali oni interesy chłopów, rolników. Dopiero po drugiej wojnie światowej pojawiają się próby europejskiego organizowania rolnictwa na szerszą skalę. Pod wpływem planu Marshalla, państwa europejskie uświadamiają sobie duże opóźnienie w rozwoju rolnictwa oraz dezorganizację systemu rynków handlowych, a także ich zależność od światowego ładu ekonomicznego, wprowadzonego głównie przez USA, które oczekują, że Europa będzie odgrywała na nowo rolę partnera handlowego. Europa natomiast tym partnerem nie jest, przede wszystkim dlatego, że każde państwo dalekie od skonsolidowania europejskiej solidarności, prowadzi swoją protekcjonistyczną politykę o charakterze narodowym, silnie naznaczoną wpływem, interwencjonizmem państwa. Tworzone są przez państwa europejskie liczne plany uzdrowienia rolnictwa, jego restrukturyzacji i modernizacji, których

2 Szerzej na ten temat, zob. B. Kozłowska: *Pozycja prawna organizacji syndykalnych w europejskiej integracji rolnictwa*. Warszawa, 1998 r., s. 57 i nast.

3 Zob. *Encyklopedię organizacji międzynarodowych* Z. Doliwy-Klepackiego. Warszawa 1996 r.

wspólną cechą jest rozwój rolnictwa w ścisłych ramach narodowych, odmawiających zmierzenia się z konkurencją międzynarodową i europejską solidarnością. Powstają jednak pozarządowe organizacje związkowe. W 1947 r. w Sheveningen (Holandia) - Międzynarodowa Federacja Producentów Rolnych (La Federation Internationale des Producteurs Agricoles - FIPA), a w 1948 r. w Brugg (Szwajcaria) - Europejska Konfederacja Rolnictwa (La Confederation Europeene de l'Agriculture - CEA).⁴

Do 1950 r. próby integrowania rolnictwa europejskiego są jeszcze nieśmiałe. Jednakże utworzenie w 1949 r. Rady Europy w Strasburgu oraz powołanie 18 kwietnia 1951 r. Europejskiej Wspólnoty Węgla i Stali dodają nowych sił do szerzenia idei europejskich i ich urzeczywistniania. Dotyczy to także rolnictwa, którego specyfika spowodowała zwłokę w europejskiej integracji.

W zakresie organizowania europejskich, wspólnych rynków rolnych zaznaczyły się różne koncepcje.⁵ Wiadomym jest, że wiele spraw i problemów występujących w rolnictwie dzieli, różnicuje państwa, rządy tych państw, a także funkcjonujące w nich rolnicze organizacje zawodowe. W okresie organizowania Wspólnoty Europejskiej można było zauważyć ścieranie się ze sobą dwóch podstawowych opcji: amerykańskiej (atlantyckiej), której sztandarowym zwolennikiem była Wielka Brytania przeciwna wszelkim próbom wprowadzenia europejskiego rynku rolnego, uważanego za przeszkodę na drodze do swobodnego handlu i europejska. Europejczycy zaś byli zwolennikami Europejskiej Polityki Rolnej z progresywnym znoszeniem barier celnych. Mimo to, wewnątrz tej polityki zarysowały się różne, odmienne, stanowiska. Pozostało więc tylko sześć państw skłonnych zintegrować swoje polityki rolne. Za nimi podążyły ich rolnicze, narodowe organizacje zawodowe, a także Europejska Konfederacja Rolnictwa (CEA). Pomimo, że europejska integracja rolnictwa miała społeczną akceptację w tych państwach oraz była też zgoda co do budowania razem Wspólnego Rynku Rolnego, środki do osiągnięcia tego celu były różne.

Każde państwo troszczyło się, aby nie utracić swej suwerenności i ochronić partykularne interesy swoich rolników. Jedynie Holandia, Włochy i Francja zachowały w tym okresie pozycję spójną, proeuropejską. Skupienie się na egoizmie narodowym oraz walka ze stanowiskami nie możliwymi do pogodzenia, prowadzą do niepowodzenia dwóch kolejnych konferencji na temat europejskich rynków rolnych (w Paryżu). Nie znaleziono porozumienia, zarówno w kwestii rynków rolnych, ani w sprawach instytucjonalnych, ani też w kwestii geopolitycznego obrazu rolniczej Europy jaki miałby być stworzony.

4 Szczegółowo na temat tych organizacji zob. np. Yearbook of International Organizations, Edited by Union of International Assotiations, 1993/94.

5 Zob. Les syndicats agricoles..., s. 270 i nast.

Niepowodzenie licznych prób wprowadzenia wspólnego rynku europejskiego, zdemobilizowało na pewien czas najbardziej przekonane siły proeuropejskie. Jednakże w zakresie informacji nastąpiły pewne sukcesy. W tej dziedzinie liczni reformatorzy, zawodowi politycy, eksperci, wykazali dużą zaradność teraz dysponowali już zbiorem informacji politycznych i statystycznych na temat rolnictwa europejskiego zebranych przez grupy robocze przygotowujące konferencję.

Wszystkie rolnicze organizacje zawodowe zainteresowane integracją rolnictwa utworzyły komisję dokumentacji europejskiej. Pojawiła się elita europejska, jeśli nie chłopska, to przynajmniej bliższa rolnikom aniżeli ta przedwojenna. Można powiedzieć, że reprezentacja rolników przeistoczyła się z elity arystokratycznej w elitarnych „agronomów”. Najważniejsze było jednak to, że rolnictwo zaczęło odtąd traktować w środowiskach rządowych państw założycielskich Wspólnoty Europejskiej, a także w Radzie Europy jako kluczowy, najważniejszy sektor gospodarczy, od którego począwszy, można zbudować Europę Ekonomiczną. Uznano, że dopiero w ramach globalnej polityki ekonomicznej trzeba wypracować wspólny rynek rolny.

Jean Monnet - były prezes Wysokiej Władzy w Europejskiej Wspólnocie Węgla i Stali (CECA) utworzył 13 X 1955 r. komitet na rzecz Stanów Zjednoczonych Europy, grupujący ok. 100 osób z kierowniczych środowisk europejskich, m.in. także z rolniczych organizacji syndykalnych. Uważał, że wspólnota europejska objąć powinna także inne (poza przemysłem węglowym i stalowym) dziedziny gospodarki jak transport, rolnictwo, energię atomową.

Ostatecznie ministrowie spraw zagranicznych sześciu państw członkowskich CECA na konferencji w Messynie (1-3.06.1955 r.) potwierdzili wolę stworzenia Wspólnej Europy, jednakże kwestię globalnej integracji, a także wyłaniające się tu zagadnienia ponadnarodowości powierzyli specjalnemu komitetowi pod kierownictwem ministra spraw zagranicznych Belgii - Spaaka. Komitet ten zorganizował konferencję w Val Duchesse w Belgii, w której uczestniczyły delegacje rządowe, eksperci, także przedstawiciele rolniczych organizacji zawodowych. Był to moment poważnej realizacji „mitu” o utworzeniu Wspólnej Europy. Na zakończenie tej konferencji powstał raport, którego VI część poświęcona była rolnictwu. Już wówczas rolnictwu przyznano prawo obywatelstwa we Wspólnym Rynku, uznając, iż jest to kluczowy sektor gospodarczy, ale przede wszystkim jest to warunek równowagi w wymianie między różnymi gospodarkami państw członkowskich Wspólnej Europy.

Uznając złożoność rolnictwa w stosunku do innych sektorów gospodarczych, raport przewidywał tworzenie mechanizmów stabilizujących i okres przejściowy dla osiągnięcia ostatecznego rynku rolnego. Raport ten, będący w istocie rzeczy załącznikiem Traktatów Rzymskich (o Wspólnocie Europejskiej i Europejskiej Wspó-

Inocie Energii Atomowej), Spaak przedstawił ministrom spraw zagranicznych CECA oraz w dniach 29-30.06.1956 r. na konferencji w Wenecji. Został on przez te gremia przyjęty i wymagał tylko redakcyjnego dopracowania i ostatecznego zredagowania dwóch traktatów o wyżej wspomnianych Wspólnotach.

Komitety spotkał się z licznymi uwagami i zaleceniami rolniczych organizacji zawodowych z państw założycielskich, zaniepokojonych losem ich rolnictwa i rolników. Obawy narodowych organizacji rolniczych, a także CECA dotyczyły głównie specyfiki rolnictwa oraz niezdrowej konkurencji pomiędzy państwami. Po dwóch dniach dyskusji Rada Europy przegłosowała (w dniu 24 X 1956 r.) utworzenie wspólnego rynku (77 głosów „za”, 1 - „przeciw”, 9 - „wstrzymujących się”). Nicco inaczej wyglądała sytuacja jeśli chodzi o włączenie rolnictwa do wspólnego rynku. 35 głosów było „za”, 26 - „przeciw”, 19 - „wstrzymujących się”. Wynika z tego, że Wspólny Rynek Rolny nie łączył wszystkich głosujących i powstał wśród podzielonych opinii.⁶ Trzeba sobie jednak uświadomić, że Wspólny Rynek Rolny narodził się. Jak wynika z przedstawionych zdarzeń, nie został on utworzony wyłącznie przez rolników, przez ich organizacje zawodowe ani nawet przez ministrów rolnictwa, ale przede wszystkim przez polityków, z których wielu musiało pokonywać blokady i odwracać bieg wydarzeń.

Tak więc to głównie ministrowie spraw zagranicznych oraz garstka zwolenników Wspólnej Europy stworzyła Wspólny Rynek Rolny. We wszystkich państwach, z wyjątkiem Holandii ministrowie rolnictwa nie włączyli się do tego procesu. Odtąd to ci właśnie ministrowie przejęli pałeczkę polityczną w lansowaniu wspólnej polityki rolnej. Jednakże rzeczywiste wypracowanie podstawowych założeń i kierunków tej polityki nastąpiło dopiero na konferencji państw założycielskich Wspólnoty Europejskiej w lipcu 1958 r. w Stresie.

II. Skoro więc wspólna polityka rolna lansowana jest głównie przez polityków Brukseli, tym bardziej udział organizacji zawodowych, syndykalnych rolników w jej kształtowaniu i wdrażaniu w życie jest wskazany i potrzebny. Dlatego też z zadowoleniem odnotować należy obecność przedstawicieli tych organizacji na konferencji w Stresie, gdzie polityce tej nadawano po raz pierwszy kształt i wypracowano jej główne założenia. Uczestnictwo przedstawicieli rolników na tej konferencji, choć tylko jako obserwatorów, bez głosu stanowiącego o ważnych dla nich sprawach, miało niezwykle ważne znaczenie. Uświadomiło im mianowicie twardą rzeczywistość z jaką po raz pierwszy się zetknęli na forum Wspólnoty Europejskiej, a ponadto zostali przez Sicco Mansholta, który przewodniczył tej konferencji (był wówczas vice przewodniczącym Komisji Wspólnoty Europejskiej)

6 Szerzej na ten temat, zob. *Les syndicats agricoles...* s. 272 i nast.

zaproszeni do ścisłej współpracy, zarówno z rządami, jak i z organami Wspólnoty, także ze stowarzyszeniami i innymi organizacjami zawodowymi, przedstawicielami przemysłu, handlu oraz z zainteresowanymi środowiskami naukowymi w zakresie rozwiązywania spraw rolnictwa. Konferencja ta stała się dla rozwijania tej współpracy podstawą, źródłem umocowania. Rozwijająca się bowiem do dnia dzisiejszego współpraca pomiędzy tymi podmiotami nie znajduje swego prawnego *expressis verbis* upoważnienia zarówno w pierwotnych jak i wtórnych aktach prawa wspólnotowego, zaś podstawą jej istnienia jest właśnie ta konferencja.

Na konferencji tej dokonano zdefiniowania, określenia ram prawnych wspólnej polityki rolnej, które przekraczałyby rozwiązania i interesy narodowe. Jak powiedział Minister Rolnictwa Holandii: „należało ustalić, jaki jest nasz wspólny interes, to na pewno nie jest suma partykularnych interesów narodowych poszczególnych państw członkowskich”.⁷

Wszystkie wystąpienia na tej konferencji broniły rodzinnych gospodarstw rolnych. Mansholt określił definicję gospodarstwa rodzinnego przedstawioną następnie w znanym swoim Memorandum. Mówi on: „... gdy stwierdzamy, że gospodarstwo rodzinne jest modelem gospodarstwa rolnego, to musimy osadzić go na bazie ekonomicznej i zmodernizować. Utworzenie zdrowych gospodarstw rodzinnych z jednej strony powinno oznaczać dla nas, że cała seria gospodarstw małych powinna zniknąć”. Nastąpiła pora realizmu gospodarczego. Trzeba było widzieć potrzeby rynku.

Konferencja w Stresie stanowiła przejściowy etap pomiędzy politycznym duchem europejskości, a wizją ekonomicznych wspólnotowych konstrukcji. Miała ona na celu zamaskowanie, brak wiążącej kontynuacji pomiędzy dotychczasowym procesem politycznego budowania rolniczej Europy a jej koncepcji technokratycznej. Stresa - to początek wspólnych, jakże trudnych działań i podejmowania wspólnych decyzji w zakresie rolnictwa. Dlatego obecni tam przedstawiciele rolniczych organizacji syndykalnych byli wręcz proszeni przez przedstawicieli Komisji WE, aby ich organizacje włączyły się i aktywnie uczestniczyły w tym procesie.

Aby uczynić zadość tej prośbie, przedstawiciele rolników z państw członkowskich Wspólnoty, już w kilka miesięcy po konferencji w Stresie utworzyli pierwsze wspólnotowe struktury zawodowe⁸ zupełnie nowe pod względem organizacyjno-prawnym (COPA - COGECA, CEJA, FESTA), ale w istocie rzeczy będące przedłużeniem struktur narodowych. Uwzględniając status prawny i podział kompetencji, Bruksela powoli została pokryta siatką organizacji, które od

7 Zob. Les syndicats agricoles... s. 275.

8 Na ich temat zob. szczegółowo: B. Kozłowska: Rolnicze organizacje zawodowe na obszarze Unii Europejskiej. Warszawa, 1995 r., także B. Kozłowska: Pozycja prawna., s. 62 i nast.

produkcji rolno-spożywczej, po handel i konsumpcję, zmagają się o obronę swoich interesów przy opracowywaniu Wspólnej Polityki Rolnej. Gęstość tej siatki organizacyjnej jest na miarę stawki w biegu o partnerstwo i na miarę stosunku sił pomiędzy konkurującymi syndykatami do uznanej i prawnie usankcjonowanej reprezentatywności rolników europejskich.

Konkurencja ta odbywa się w obliczu zupełnej pustki prawnej, prawnego uregulowania jak też politycznego określenia pojęcia reprezentatywności. Przecież ani Traktat Rzymski, ani konferencja w Stresie nie dają definicji ani listy organizacji reprezentatywnych dla ogółu zintegrowanego rolnictwa.

Komisja WE zadawała się wielokrotnie wyrażanym życzeniem: „utrzymywania z OPA (les organisations professionnelles agricoles - rolniczymi organizacjami zawodowymi - przyp. B.K.) współpracy ścisłej i ciągłej”, jako partnerami jednocześnie zdolnymi uczestniczyć w opracowywaniu wspólnej polityki rolnej, we wdrażaniu jej w życie i promowaniu ducha europejskiego w każdym państwie członkowskim. Komisja uważa przedstawicieli tych organizacji za właściwych i zarazem koniecznych swoich rozmówców, a jednocześnie za punkt przekazykowy, gdy chodzi o stosowanie rozwiązań wspólnej polityki rolnej w zintegrowanym rolnictwie europejskim. Trzeba więc utworzyć organizacje o ściśle wspólnotowym charakterze i profilu działania, wyposażyć je w prawo reprezentowania i obrony interesów zawodowych rolników, tym samym utworzyć konieczne związki pomiędzy istniejącymi syndykatami narodowymi a tymi wspólnotowymi organizacjami.

III. COPA - Komitet Rolniczych Organizacji Zawodowych, jest pierwszą, ale do dnia dzisiejszego najważniejszą organizacją zawodową rolników funkcjonującą przy Wspólnocie Europejskiej. Utworzony został 6 IX 1958 r. w Brukseli przez organizacje z państw założycielskich Wspólnoty na mocy zawartego między nimi porozumienia o charakterze prywatnym. Zgromadzenie Ogólne - najwyższy organ w COPA składające się z przedstawicieli narodowych zrzeszonych w komitecie organizacji, wybiera ze swego grona Prezydium, a ono z kolei Przewodniczącego.

Komitet COPA jest strukturą zawodową skupiającą wprawdzie różne organizacje zawodowe ze wszystkich państw członkowskich Wspólnoty, jednakże ukształtował się przede wszystkim jako struktura wyspecjalizowana w tworzeniu rynku rolnego. Jest odzwierciedleniem tendencji jakie były lansowane przez wspólną politykę rolną. Na 24 wyspecjalizowane grupy robocze pracujące w COPA, 18 zajmuje się poszczególnymi produktami rolnymi, 6 problemami strukturalnymi i problematyką funkcjonowania gospodarstw rolnych, a 2 sprawami socjalnymi. Statutowo określony przedmiot działalności COPA, to: „formułowanie, tworzenie wspólnych rozwiązań problemów wywołanych przez kształtowanie i rozwój Wspólnot Europejskich, a w szczególności przez Wspólną Politykę Rolną i

reprezentowanie oraz obrona interesów rolników wobec władz Wspólnoty, innych organizacji zawodowych, ekonomicznych i socjalnych”.

COGECA - Komitet Generalny Spółdzielczości Rolniczej. Powstał 24 09 1959 r. Założony przez 6 central spółdzielczych. Struktura organizacyjna komitetu jest identyczna jak komitetu COPA. Takie same są także kompetencje wobec instancji wspólnotowych. Liczba komitetów wyspecjalizowanych wspólnych dla COPA i COGECA, podobieństwo celów i metod działania, (a nawet wystąpień przedstawicieli), świadczą o silnej spójności między tymi dwoma organizacjami, która znajduje swój strukturalny wyraz w utworzeniu wspólnego sekretariatu (z dniem 1 grudnia 1962 r.), który jest reprezentowany na plenarnych sesjach Parlamentu Europejskiego oraz komitetu koordynacyjnego (8 grudnia 1978 r.) Jednakże rozróżnienie między nimi zawiera się w rzeczywistości empirycznej i historycznej, specyfice narodowej, sposobach organizowania rolników, gdzie w przypadku np. Grecji ruch spółdzielczy stanowi jakby jedyną formę wspólnych, zespołowych działań rolników. Rozróżnienie to pochodzi także ze strategii politycznych i sektorowych wspólnoty, która rozróżnia wśród swoich umocowanych przedstawicieli syndykalizm o ogólnokrajowym znaczeniu (nastawieniu) i ruch spółdzielczy bardziej wyspecjalizowany w regulowaniu rynku rolnego.

CNJA - (Conseil Europeen des Jeunes Agriculteurs) - Europejska Rada Młodych Rolników. Powstała 18 grudnia 1958 r., w Rzymie na mocy porozumienia zawartego przez 11 narodowych organizacji młodych rolników z sześciu państw założycielskich Wspólnot Europejskich. Do 1963 r. była niezależna od COPA. Obecnie CEJA, mimo swej odrębności i funkcjonalnej autonomii jest organizacją podporządkowaną Komitetowi COPA i prowadzi wspólny z nim sekretariat.

Główne cele CEJA skupiają się wokół obrony i promowaniu interesów zawodowych młodych rolników wobec instytucji i organów wspólnotowych, w szczególności zaś wokół udzielania młodym rolnikom pomocy w związku z rozpoczęciem działalności zawodowej, jak też prowadzeniem już i utrzymaniem w należytym standardzie gospodarstw rolnych.

CEA, COPA, COGECA, FIPA - te 4 organizacje spotykają się regularnie dla zsynchronizowania i skonfrontowania ze sobą wzajemnie ich dziedzin działalności. Po 3 kolejnych spotkaniach (w Lozannie, Brukseli i Paryżu - 9, 29 września i 6 października 1971 r.) organizacje te podpisały protokół porozumienia, który określa funkcje i uprawnienia każdej z nich.

Podział pracy, potwierdza hegemonię COPA nad innymi organizacjami. COPA rezerwuje sobie w istocie rzeczy prawo do tego by być jedynym uprawnionym i prawowitym partnerem organów Wspólnot. Nadrzędny cel, jakim jest obrona rolników i rolnictwa europejskiego wymagają, aby COPA korzystała z pełnej

autonomii i przywileju przedkładania projektów dotyczących stosowania i określania wspólnej polityki rolnej i reglamentowania regulacji wspólnotowych.

Na CEA spoczywają problemy społeczne polityki rolnej, obrona „zachowanie gospodarstw rolnych zdolnych do życia, utrzymanie rolnictwa górskiego, zabezpieczenie społeczne rolników, kształcenie, zajęcia dla kobiet wiejskich, akcje dla młodzieży, ochrona środowiska naturalnego.

FIPA - z racji swej tożsamości jako organizacja internacjonalistyczna, pełni funkcje reprezentowania interesów rolników europejskich jako członków światowej wspólnoty. Aby jeszcze bardziej zacieśnić więzy COPA-COGECA tworzą (8.12.1978 r.) komitet koordynacyjny, który posiada wspólny sekretariat.

Progresywne przejmowanie „reprezentatywności” rolników europejskich przez COPA-COGECA prowadzi do stworzenia jakby quasi-monopolu przedstawicielstwa zawodowego rolników w Brukseli.

Przeciwko temu monopolowi przedstawicielstwa rolników z państw członkowskich Wspólnoty Europejskiej, a także z powodu odrzucenia ich kandydatur w COPA, ale przede wszystkim przez przeciwstawienie się sposobowi, w jaki COPA-COGECA wspólnie zajmują się wspólną polityką rolną, stowarzyszenia nie przyjęte do COPA tworzą stopniowo Europejską Koordynację Chłopską (la Coordination Paysanne Europeenne - CPE), rodzaj kontr-COPY, której tak bardzo obawia się Prezydium COPA.

CPE - jest wynikiem licznych inicjatyw rolników górskich, którzy okresowo spotykają się od 1981 r. W tych nieformalnych spotkaniach biorą udział rolnicy z terenów górskich i upośledzonych Włoch, Szwajcarii, Bawarii, Savoi. W Lugano w Szwajcarii w 1982 r., a następnie w Bawarii w 1983 r. pod wpływem francuskiego związku- Narodowa Centrala Syndykatów Pracowników Chłopskich (CNSTP) dołączają liczne inne grupy „rolników alternatywnych”. W 1984 r. w Niemczech CNSTP zorganizowało zgromadzenie, w którym wzięli udział także Duńczycy, Holendrzy, Hiszpanie. W ten sposób wchodzi się w nowy etap budowy europejskiego syndykalizmu. W Madrycie w grudniu 1986 r. odbyło się spotkanie, w którym uczestniczyło 27 organizacji z 12 wówczas państw członkowskich Wspólnot Europejskich. Na spotkaniu tym powstaje w sposób statutowy CPE. Powstaje regulamin wewnętrzny organizacji. Utworzone zostają statutowe organy, m.in. Rada składająca się z 2 reprezentantów z każdego państwa, ustalono system składek i utworzono stały sekretariat z siedzibą w Brukseli.

Od 1984 r. nadrzędnym celem i naczelnym zadaniem CPE było promowanie nowej polityki rolnej europejskiej i międzynarodowej oraz próba zamieszczenia, a nawet odwrócenia logiki produktywistycznej wspólnej polityki rolnej przez promowanie rozwiązań alternatywnych. CPE stworzyła swoją strukturę i wypracowała swoje cele jeśli chodzi o kwestię kwot mlecznych i zróżnicowanie cen na

produkty rolne. Można syntetycznie przedstawić cele i propozycje CPE wokół najważniejszych tematów, jakimi są:

- zatrzymanie rolników w dotychczasowych gospodarstwach rolnych,
- zatrzymanie procesów koncentracji produkcji,
- ochrona środowiska naturalnego.

Utrzymanie maksymalnie dużej liczby gospodarstw rolnych we wszystkich regionach Europy, promowanie chłopskich sposobów produkcji bardziej respektujących ochronę środowiska naturalnego, polepszenie jakości produkcji, wprowadzenie wspólnej polityki dla przejmowania gospodarstw, poprzez finansowanie instalowania nowych gospodarstw bardziej niż finansowanie przejścia na wcześniejsze emerytury.

Według założeń CPE, dla zatrzymania procesu koncentracji produkcji należy zastępować industrializację hodowli i nadmierną intensyfikację kultur rolnych, znieść subwencje eksportowe. Wreszcie należy promować żywy świat wiejski respektujący potrzeby środowiska i tożsamość regionalną. Pomimo mniejszej liczby niż w COPA (w 1990 r. CPE zrzeszała 14 narodowych organizacji, wśród których były także organizacje z państw nie należących do Wspólnot Europejskich), mimo mniejszego ciężaru instytucjonalnego, CPE przyjęta została przez Komisję WE na jej obrady i korzysta z tego samego czasu wypowiedzi co COPA.

Obok tych organizacji rolników funkcjonuje także Europejska Federacja Związków Zawodowych Pracowników Rolnictwa (FESTA - Federation Europeenne des Syndicats Travailleurs Agricoles) - afiliowana przy Europejskiej Konfederacji Syndykatów. FESTA została utworzona 11 marca 1958 r. Podstawowym celem działania tej organizacji jest koordynacja stowarzyszonych w niej związków oraz obrona wspólnych interesów zawodowych, socjalnych zrzeszonych w nich robotników rolnych, podporządkowanych Wspólnej Polityce Rolnej.

W marcu 1978 r. FESTA zawarła porozumienie z COPA dotyczące 40-godzinnego tygodnia pracy dla etatowych pracowników rolnych zatrudnionych w sektorach rolnych upraw polowych (w produkcji roślinnej i zwierzęcej).

Pomimo, że prezydium FESTA podczas konferencji w Rzymie 4 czerwca 1980 r. krytycznie odniosło się do monopolu reprezentatywności i statusu uprzywilejowanego przedstawicielstwa COPA wobec Komisji WE, to FESTA i COPA razem zażądały w 1981 r. zwołania wspólnej konferencji rolników prowadzących gospodarstwa rolne i etatowych pracowników rolnych. FESTA jest zwolennikiem ponadnarodowej polityki społecznej, a więc żąda również bardziej sprawiedliwej polityki ekonomicznej tworzącej nowe miejsca pracy i korygującej nierówności pomiędzy regionami i rolnikami biednymi i bogatymi.

Przedstawiona tu panorama rolniczych organizacji zawodowych występujących we Wspólnocie Europejskiej nie jest wyczerpująca. Należałoby przedstawić także inne np. związki konsumentów, organizacje handlowe i inne działające w rolnictwie WE.⁹

Poza tą różnorodnością występuje pewna liczba stałych organizacji, które wyrażają biurokratyczny świat Brukseli. Wszystko odbywa się tak jakby europejski model instytucjonalnej organizacji przewodził i przyświecał narodzinom nowych organizacji w państwach członkowskich WE. Organizacje te muszą podporządkować się Brukseli. Ich hierarchiczna struktura jest identyczna jak w przypadku organizacji wspólnotowych - Zgromadzenie Ogólne, Prezydium, Biuro. Schemat organizacyjny jest podobny - komitet ekspertów, grupy robocze, komitety wyspecjalizowane wg produktów. Ciężar gatunkowy i miejsce ich w różnych strukturach organizacyjnych i w negocjacjach z Komisją, czynią z „Eurosfer” miejsce partnerstwa sektorowego bardziej wyspecjalizowanego niż miejsce zdolne do obrony bardziej generalnej i globalnej wizji europejskiego rolnictwa. Jednakże badając bardziej szczegółowo sposoby działania rolniczych organizacji zawodowych, biurokratyczny aspekt negocjacji podlega pewnym niuansom, różnicuje się, staje się bardziej różnorodny.

IV. Wpływ rolniczych organizacji syndykalnych na wspólną politykę rolną¹⁰ możliwy jest do uchwycenia i ustalenia sposobów ich działania po dłuższej obserwacji „świata brukselskiego” i wyważenia stosunku sił pomiędzy organami Wspólnot Europejskich i tymi organizacjami. Wówczas można stworzyć jakby inwentarz różnych sposobów działania stosowanych przez rolnicze organizacje zawodowe, przez które organizacje te starają się zaważyć na decyzjach wspólnotowych.

Działalność mająca na celu wywarcie wpływu na kształtowanie wspólnej polityki rolnej podejmowana przez rolnicze organizacje zawodowe, zarówno ta określona w statucie organizacji, jak i ta nieformalna sprowadza się do takich działań jak:

- praca w komitetach konsultacyjnych (wg produktów). Wówczas eksperci Komisji i eksperci np. COPA spotykają się często i dyskutują na tematy aktów prawnych artykułujących wspólną politykę rolną, a szerzej na temat stworzenia konstrukcji europejskich,

⁹ Bardziej szczegółowo organizacje te przedstawia B. Kozłowska: Rolnicze organizacje zawodowe...s. 34 i nast.

¹⁰ Zob. A. Jurcewicz, B. Kozłowska, E. Tomkiewicz: Polityka rolna Wspólnoty Europejskiej w świetle ustawodawstwa i orzecznictwa, Warszawa, 1995 r., s. 202 i nast.; B. Kozłowska: Udział rolniczych organizacji zawodowych w kształtowaniu i wdrażaniu wspólnej polityki rolnej w pracy zbiorowej pod red. C. Mika: Polska a Unia Europejska w przededniu Maastricht II. Toruń 1996 r., s. 49 i nast.

- spotkania comiesięczne pomiędzy Komisją i Prezydium COPA - COGECA,
- kontakty poprzez deputowanych do Parlamentu Europejskiego i wpływ deputowanych na Komisję i Radę Wspólnot Europejskich,
- uczestnictwo w Komitecie Społeczno-Ekonomicznym WE,
- kontakty, nieoficjalne, nieformalne. Przebiegają one równolegle do działań statutowych, są najliczniejsze i najtrudniejsze do uchwycenia. Wymagają pewnej zręczności, dyplomacji i odpowiedniej strategii działania. Czasami bywają najbardziej skuteczną formą działania przedstawicieli rolników w Brukseli,
- Manifestacje - stanowią najbardziej drastyczną i jednocześnie najbardziej spektakularną formę działania rolniczych organizacji zawodowych. Jeżeli COPA nie może odwrócić stosunku sił na korzyść rolników, rolnicy z narodowych organizacji gotowi są przypomnieć, że wspólna polityka rolna dotyczy przede wszystkim chłopstwa europejskiego. Dokładnie przygotowane wcześniej, w czasie lub po posiedzeniach ogólnych COPA przed maratonami rolnymi, w czasie posiedzeń Komisji, manifestacje skandują wielkie nasilenie, zmiany i kryzysy. Nie ma tu spontaniczności, manifestacje są dokładnie przygotowane, choć jak wskazuje praktyka, mogą niekiedy zmienić się w niekontrolowane wybuchy gwałtowności. Te formy protestu mają na celu przede wszystkim oddziaływanie na opinię funkcjonariuszy i polityków brukselskich. Trudno uznać je za reprezentatywne dla ogółu europejskich rolników; są przede wszystkim wynikiem mobilizacji aparatu związkowego, mają służyć strategiom europejskich i narodowych rolniczych organizacji syndykalnych.

Mimo sporadycznych działań w formie protestu, zasadą stosowaną przez brukselskie rolnicze organizacje zawodowe na co dzień, jest strategia zgodności, unikania konfliktów, ostrożności i kompromisu wobec organów Wspólnot Europejskich. Organizacje te bowiem chcą zachować swój wizerunek prawowitości i wiarygodności. Przez narodowe rolnicze organizacje syndykalne są jednak postrzegane jako struktury zbiurokratyzowane, utożsamiające się z organami Wspólnot Europejskich, nie zachowujące dystansu do opiniowanych spraw. Najważniejszą w nich rolę odgrywają czynniki polityczne i sukces lub niepowodzenie negocjacji są często rezultatem stosunku sił czysto politycznych. To wszystko daje nam obraz syndykalizmu wypaczonego, nieprawdopodobnego. Dlatego też rolnicy z państw członkowskich Wspólnot Europejskich uważają, że COPA-COGECA, które występują w ich imieniu są uzurpatorami prawa do ich reprezentowania, prawa, którego w rzeczywistości nie posiadają. Bowiem według nich reprezentować, znaczy mieć mandat samych rolników, a nie aparatu związkowego, jak to jest w praktyce. Przedstawiciele narodowych rolniczych organizacji zawodowych zasia-

dający w brukselskich organizacjach, są przez europejskich rolników uważani za „agentów ekonomicznych” wspólnej polityki rolnej.¹¹

Retrospektywne spojrzenie na genezę wspólnej polityki rolnej oraz na jej wprowadzanie w życie wskazuje, że Wspólnota Europejska jest przede wszystkim wspólnotą gospodarczą, ekonomiczną, nie zaś społeczną. Wola tworzenia europejskiego syndykalizmu została wypaczona przez sam charakter wspólnej polityki rolnej, która stworzyła inną tożsamość rolników, głównie jako producentów rolnych, zdominowanych i podporządkowanych tej polityce.

Przedstawiony obraz rolniczych organizacji zawodowych funkcjonujących przy Wspólnocie Europejskiej powinien być dla przedstawicieli naszych rolników sygnałem do zastanowienia się, przede wszystkim kto ma ich reprezentować w Brukseli z chwilą uzyskania przez Polskę członkostwa w Unii Europejskiej, a także jak zmienić wizerunek i działalność brukselskich rolniczych organizacji syndykalnych, aby w centrum ich uwagi pozostawał rolnik jako człowiek, a nie rolnik jako producent rolny.

11 Zob. *Les syndicats agricoles...*, s. 269 i nast.